Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

15 päivänä marraskuuta 2012*

Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Asetus (EY) N:o 44/2001 — 32 ja 33 artikla — Tuomioistuinratkaisujen tunnustaminen — Käsite ”tuomio” — Tuomioistuinratkaisun vaikutukset kansainväliseen toimivaltaan — Oikeuspaikkalauseke

Asiassa C-456/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Landgericht Bremen (Saksa) on esittänyt 25.8.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 2.9.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Gothaer Allgemeine Versicherung AG,

ERGO Versicherung AG,

Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts,

Nürnberger Allgemeine Versicherungs-AG ja

Krones AG

vastaan

Samskip GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit K. Lenaerts (esittelevä tuomari), joka hoitaa kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, E. Juhász, G. Arestis, J. Malenovský ja T. von Danwitz,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tourrès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 4.7.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts ja Nürnberger Allgemeine Versicherungs-AG, edustajanaan Rechtsanwalt K. Ramming,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

— Krones AG, edustajinaan Rechtsanwalt A. Nerz ja Rechtsanwalt M. Theisen, avustajinaan professori R. Geimer ja Justiziar C. Wagner,

— Samskip GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt O. Hartenstein,

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja F. Wannek,

— Belgian hallitus, asiamiehinään J.-C. Halleux ja T. Materne,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään A. Posch,

— Sveitsin hallitus, asiamiehenään D. Klingele,

— Euroopan komissio, asiamiehinään W. Bogensberger ja A.-M. Rouchaud-Joët,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.9.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 32 ja 33 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajina ovat neljä saksalaista vakuutusyhtiötä eli Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts ja Nürnberger Allgemeine Versicherungs-AG (jäljempänä vakuutuksenantajat) sekä saksalainen Krones AG -niminen yhtiö (jäljempänä Krones), jonka jälkimmäiset ovat vakuuttaneet, ja vastaajana Samskip Holding BV -nimisen kuljetus- ja logistiikka-alan yrityksen, jonka kotipaikka on Alankomaissa mutta joka on perustettu Islannissa, saksalainen tytäryhtiö Samskip GmbH (jäljempänä Samskip) ja jossa on kyse Samskipin ostajalle Cerveceria Cuauthemoc Monezum SA:lle (jäljempänä vastaanottaja), joka on meksikolainen yritys, toimittamasta panimolaitteistosta.

3 Mainitun oikeusriidan kohteena ovat vakuutuksenantajien ja Kronesin saksalaisissa tuomioistuimissa esittämät vahingonkorvausvaatimukset, jotka koskevat tuolle laitteistolle kuljetuksen aikana väitetysti aiheutuneita vahinkoja, vaikka belgialaiset tuomioistuimet ja erityisesti hof van beroep te Antwerpen (Antwerpenin (Belgia) muutoksenhakutuomioistuin) ovat jo jättäneet tutkimatta niiden käsiteltäväksi saatetut samankaltaiset vaatimukset sillä perusteella, että 13.8.2006, jolloin Samskip otti laitteiston haltuunsa Antwerpenissä (Belgia), laadittu konossementti sisälsi sopimuslausekkeen, jonka mukaan erimielisyyksien ilmetessä toimivalta on islantilaisilla tuomioistuimilla ja kuljetussopimukseen sovelletaan Islannin oikeutta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

4 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla tehdyn yleissopimuksen, joka allekirjoitettiin 30.10.2007 ja joka hyväksyttiin yhteisön puolesta 27.11.2008 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2009/430/EY (EUVL 2009, L 147, s. 1; jäljempänä Luganon yleissopimus), 23 artiklan 1 kohdassa, jonka sanamuoto on laajalti samankaltainen

kuin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Luganossa 16.9.1988 tehdyn yleissopimuksen (EYVL L 319, s. 9) sitä edeltäneen 17 artiklan, määrätään seuraavaa:

”Jos asianosaiset, joista ainakin yhden kotipaikka on sopimusvaltiossa, ovat sopineet, että syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat on ratkaistava sopimusvaltion tuomioistuimessa tai tuomioistuimissa, tuolla tuomioistuimella tai noilla tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista asia. Toimivalta on yksinomainen, jos asianosaiset eivät toisin ole sopineet. Tällainen toimivaltaa koskeva sopimus on tehtävä:

a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, se on vahvistettava kirjallisesti; tai

b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä; tai

c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama.”

Unionin oikeus

5 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 2, 6 ja 15–17 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”(2) Eräät tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista koskevien kansallisten sääntöjen väliset erot vaikeuttavat sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Säännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin, ovat välttämättömiä.

– –

(6) Siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden vapaan liikkuvuuden tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeellista ja asianmukaista, että tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista säännöistä säädetään velvoittavalla yhteisön säädöksellä, jota sovelletaan sellaisenaan.

– –

(15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Olisi säädettävä selkeästä ja tehokkaasta järjestelmästä vireilläolon ja yhdessä käsiteltävien kanteiden ratkaisemiseksi sekä vireilletuloajankohdan määrittämisessä esiintyvien kansallisten erojen välttämiseksi. Kyseinen päivämäärä olisi tämän asetuksen soveltamiseksi määritettävä itsenäisesti.

(16) Keskinäinen luottamus lainkäyttöön edellyttää, että jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan ilman erityistä menettelyä paitsi, jos riidan kohteena on kysymys tuomion tunnustamisesta.

(17) Tämä sama keskinäinen luottamus tekee oikeutetuksi sen, että menettely, jolla jäsenvaltiossa tunnustetaan täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio, on tehokas ja nopea. Tämän vuoksi tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen olisi tapahduttava

toimitettujen asiakirjojen muodollisen tarkastuksen jälkeen lähes ilman enempiä toimenpiteitä ja ilman mahdollisuutta, että tuomioistuin ottaa omasta aloitteestaan huomioon tämän asetuksen mukaisia täytäntöönpanon epäämisperusteita.”

6 Mainitun asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa, jonka sanamuoto on pääasiallisesti sama kuin tämän tuomion 4 kohdassa mainitun Luganon yleissopimuksen 23 artiklan 1 kohdan sanamuoto, säädetään seuraavaa:

”Jos asianosaiset, joista ainakin yhden kotipaikka on jäsenvaltiossa, ovat sopineet, että jäsenvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, tuolla tuomioistuimella tai tuon jäsenvaltion tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista asia. Toimivalta on yksinomainen, jos asianosaiset eivät toisin ole sopineet. Tällainen toimivaltaa koskeva sopimus on tehtävä:

a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, se on vahvistettava kirjallisesti; tai

b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä; tai

c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama.”

7 Saman asetuksen 32 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tuomiolla tarkoitetaan tässä asetuksessa jokaista jäsenvaltion tuomioistuimen ratkaisua riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi, samoin kuin tuomioistuimen virkamiehen oikeudenkäyntikuluja koskevaa päätöstä.”

8 Asetuksen N:o 44/2001 33 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan toisissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä.

2. Jos kysymys tuomion tunnustamisesta sellaisenaan on riidan kohteena, voi jokainen, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, pyytää tämän luvun 2 ja 3 jaksossa tarkoitetussa menettelyssä vahvistettavaksi, että tuomio on tunnustettava.

3. Jos tuomioon vedotaan jäsenvaltiossa vireillä olevassa asiassa ja tuon asian ratkaisu riippuu siitä, onko tuomio tunnustettava, on asiaa käsittelevä tuomioistuin toimivaltainen ratkaisemaan tunnustamista koskevan kysymyksen.”

9 Mainitun asetuksen 34 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tuomiota ei tunnusteta, jos

1) tunnustaminen on selkeästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public), missä tunnustamista pyydetään;

2) tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaaja ei ole hakenut tuomioon muutosta, vaikka olisi voinut niin tehdä;

3) tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, missä tunnustamista pyydetään;

4) tuomio on ristiriidassa toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa samaa asiaa koskevan ja samojen asianosaisten välillä aikaisemmin annetun tuomion kanssa ja viimeksi mainittu tuomio täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä jäsenvaltiossa, missä tunnustamista pyydetään.”

10 Asetuksen N:o 44/2001 35 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tuomiota ei tunnusteta myöskään silloin, kun II luvun 3, 4 ja 6 jakson säännöksiä ei ole noudatettu, eikä 72 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa.

2. Sen valtion tuomioistuin tai viranomainen, missä tunnustamista pyydetään, on tutkiessaan, onko olemassa jokin edellä olevassa kohdassa tarkoitettu toimivaltaperuste, sidottu niihin tosiseikkoihin, joihin tuomiojäsenvaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa.

3. Jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, tuomiojäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaa ei saa tutkia; tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu 34 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin.”

11 Asetuksen N:o 44/2001 36 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Ulkomaista tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

12 Krones myi vuonna 2006 vastaanottajalle panimolaitteiston. Se antoi Samskipin tehtäväksi järjestää ja toteuttaa kyseisen laitteiston kuljetuksen Antwerpenistä Guadalajaraan (Meksiko) samoin Meksikossa sijaitsevan Altamira-nimisen kaupungin kautta.

13 Lähetys, joka muodostui konteista ja kuljetusalustoista, luovutettiin Samskipille 13.8.2006. Samskip laati samana päivänä konossementin, jossa lähettäjäksi (shipper) oli nimetty Krones, konsignatääriksi (consignee) vastaanottaja, lastaussatamaksi Antwerpen ja määräsatamaksi Altamira. Kyseisen asiakirjan kääntöpuolelle merkittyjen ehtojen (Endorsements) 2 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Toimivaltainen tuomioistuin. Tästä konossementista johtuvat oikeusriidat ratkaistaan Islannissa Islannin oikeuden nojalla.”

14 Pääasian kantajien mukaan lasti vahingoittui merikuljetuksen aikana ja osa lastista vahingoittui myös Altamirasta Guadalajaraan suoritetun maakuljetuksen aikana. Krones luovutti oikeutensa – merioikeuteen perustuva enimmäisvastuu, joka on kaksi erityisnosto-oikeutta, joiden arvo oli luovutusajankohtana 235 666,46 euroa – vakuutuksenantajille suhteessa niiden vakuuttamaan osuuteen riskistä. Myös vastaanottaja siirsi vakuutuksenantajille konossementtiin perustuvat oikeutensa suhteessa niiden vakuuttamaan osuuteen riskistä.

15 Vastaanottaja ja vakuutuksenantajat nostivat 30.8.2007 belgialaisissa tuomioistuimissa kanteen ja haastoivat Samskipin vastaamaan 16.10.2007 rechtbank van koophandel te Antwerpenissa (Antwerpenin kauppatuomioistuin). Kyseinen tuomioistuin antoi ratkaisun vakuutuksenantajien ja vastaanottajan hyväksi mutta hof van beroep te Antwerpen (Antwerpenin muutoksenhakutuomioistuin) muutti kyseistä ratkaisua 5.10.2009 tekemällään päätöksellä, jossa se toteaa, että se ”ei ole toimivaltainen tuomioistuin”.

16 Hof van beroep te Antwerpen totesi päätöksensä perusteluissa, ettei vastaanottajalla ollut kuljetussopimuksen perusteella kanneoikeutta. Vakuutuksenantajilla oli tosin oikeussuojan tarve Kronesin oikeudellisina seuraajina mutta niitä sitoi konossementtiin sisältyvä oikeuspaikkalauseke. Konossementtiin sisältyvien lausekkeiden 2 kohdan mukaan islantilaisilla tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta ratkaista kuljetussopimukseen liittyvät oikeusriidat, minkä vuoksi belgialaisilla tuomioistuimilla ei ole toimivaltaa. Kyseinen päätös on saanut lainvoiman.

17 Vakuutuksenantajat nostivat vuoden 2010 syyskuussa Landgericht Bremenissä vahingonkorvauskanteet Samskipia vastaan ja Krones nosti Landgericht Landshutissa vahingonkorvauskanteen Samskipia vastaan. Landgericht Landshut siirsi viimeksi mainitun oikeusriidan ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle 3.6.2011 antamallaan määräyksellä.

18 Landgericht Bremen huomauttaa, että Samskipin mielestä kanteet on jätettävä tutkimatta, koska hof van beroep te Antwerpenin 5.10.2009 antamalla päätöksellä on oikeudellisia vaikutuksia siltä osin kuin on kyse siitä, ettei belgialaisilla tuomioistuimilla ole toimivaltaa, ja tämän lisäksi myös saman päätöksen perusteluissa esitetystä islantilaisten tuomioistuimien toimivaltaa koskevasta toteamuksesta. Samskip on näet sitä mieltä, että asetuksen N:o 44/2001 32 ja 33 artiklan nojalla mainitulla päätöksellä on sitova vaikutus ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen nähden.

19 Vakuutuksenantajien ja Kronesin mukaan hof van beroep te Antwerpenin 5.10.2009 antamasta päätöksestä voidaan enintään johtaa sitova vaikutus sen toteamuksen osalta, jonka mukaan belgialaiset tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia. Kyseisellä päätöksellä ei niiden mukaan ole kuitenkaan muuta vaikutusta etenkään siltä osin kuin on kyse siitä, etteivät muiden jäsenvaltioiden kuin Belgian kuningaskunnan tuomioistuimet ole toimivaltaisia sen vuoksi, että toimivalta on väitetysti islantilaisilla tuomioistuimilla.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vetoaa Saksan oikeuskirjallisuuteen ja huomauttaa, että hof van beroep te Antwerpenin 5.10.2009 antama päätös on ”tutkimisedellytysten täyttymisestä tehty päätös (Prozessurteil)”, jolla kanne jätettiin tutkimatta, koska asiaratkaisun antamista koskevat edellytykset eivät olleet täyttyneet. Tällaisia ulkomaalaisten tuomioistuimien päätöksiä ei suurimmaksi osaksi voida tunnustaa Saksassa. Se pohtii siis sitä, onko sen tunnustettava tuo päätös ja ulottuuko tällainen tunnustaminen mahdollisesti myös sen perusteluihin.

21 Landgericht Bremen päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko asetuksen N:o 44/2001 32 ja 33 artiklaa tulkittava siten, että ’tuomion’ käsitteen alaan kuuluvat lähtökohtaisesti myös päätökset, jotka koskevat vain sen vahvistamista, että prosessuaaliset tutkittavaksi ottamisen edellytykset eivät täyty (Prozessurteil, tutkimisedellytysten täyttymisestä tehty päätös)?

2) Onko asetuksen N:o 44/2001 32 ja 33 artiklaa tulkittava siten, että ’tuomion’ käsitteen alaan kuuluu myös asian käsittelyn oikeusasteessa päättävä ratkaisu, jossa todetaan oikeuspaikkalausekkeen perusteella, että kansainvälistä toimivaltaa ei ole?

3) Onko asetuksen N:o 44/2001 32 ja 33 artiklaa tulkittava vaikutusten laajentamisen periaatetta koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön (asia 145/86, Hoffmann, tuomio 4.2.1988, Kok., s. 645) perusteella siten, että kunkin jäsenvaltion on tunnustettava toisen jäsenvaltion tuomioistuimen tekemä ratkaisu asianosaisten välisen oikeuspaikkalausekkeen pätevyydestä, kun ensimmäisessä tuomioistuimessa sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan oikeuspaikkalausekkeen pätevyyttä koskeva toteamus on saanut lainvoiman, ja myös silloin, kun ratkaisu on osa tutkimisedellytysten täyttymisestä tehtyä päätöstä, jolla kanne jätetään tutkimatta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ja toinen kysymys

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä ja toisella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, onko asetuksen N:o 44/2001 32 artiklaa tulkittava siten, että se koskee myös päätöstä, jossa jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa, vaikka tämä päätös luonnehdittaisiin toisen jäsenvaltion oikeudessa ”tutkimisedellytysten täyttymisestä tehdyksi päätökseksi”.

23 Heti alkuun on todettava, että asetuksen N:o 44/2001 32 artiklan sanamuodon mukaan käsite ”tuomio” kattaa ”jokaisen” jäsenvaltion tuomioistuimen ratkaisun, eikä siinä tehdä mitään eroa kyseisen ratkaisun sisällön mukaan, mikä tarkoittaa lähtökohtaisesti sitä, että kyseinen käsite kattaa myös ratkaisun, jolla jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa.

24 Unionin tuomioistuin on lisäksi jo todennut, että tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 25 artiklaa, josta annettu tulkinta pätee lähtökohtaisesti myös asetuksen N:o 44/2001 vastaavaan säännökseen (ks. vastaavasti asia C-406/09, Realchemie Nederland, tuomio 18.10.2011, Kok., s. I-9773, 38 kohta) eli kyseisen asetuksen 32 artiklaan, ei ole rajattu ratkaisuihin, joilla asian käsittely päätetään kokonaan tai osittain, vaan se koskee myös välipäätöksiä tai päätöksiä, joilla määrätään välitoimista tai turvaamistoimista (asia C-39/02, Mærsk Olie & Gas, tuomio 14.10.2004, Kok., s. I-9657, 46 kohta).

25 Unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on lisäksi todettu, että asetuksen N:o 44/2001 säännöksiä on tulkittava itsenäisesti käyttäen perustana sen järjestelmää ja tavoitteita (ks. vastaavasti asia C-103/05, Reisch Montage, tuomio 13.7.2006, Kok., s. I-6827, 29 kohta; asia C-167/08, Draka NK Cables ym., tuomio 23.4.2009, Kok., s. I-3477, 19 kohta ja asia C-189/08, Zuid-Chemie, tuomio 16.7.2009, Kok., s. I-6917, 17 kohta).

26 Yksi asetuksen N:o 44/2001 tavoitteista, sellaisena kuin se ilmenee sen johdanto-osan toisesta perustelukappaleesta, on ”yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin”, mikä puoltaa myös sellaista ”tuomion” käsitteen tulkintaa, jossa ei oteta huomioon sitä, miten kansallisen tuomioistuimen toteuttama toimi luonnehditaan jäsenvaltion oikeudessa – riippumatta siitä, onko kyseessä jäsenvaltio, missä tuomio on annettu, vai jäsenvaltio, missä tunnustamista pyydetään. Kunkin kansallisen oikeuden erityispiirteisiin perustuva kyseisen käsitteen tulkinta merkitsisi näet huomattavaa estettä tuon tavoitteen saavuttamiselle.

27 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan kuudennessa perustelukappaleessa viitataan lisäksi ”siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden vapaan liikkuvuuden tavoittee[see]n”. Tällainen tavoite on omiaan vahvistamaan tarvetta tulkita asetuksen N:o 44/2001 32 artiklassa tarkoitettua ”tuomion” käsitettä siten, että sen piiriin kuuluvat päätökset, joissa jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa. Jos tällaisia päätöksiä ei näet tunnustettaisi, tuomioistuinratkaisujen vapaata liikkuvuutta saatettaisiin heikentää vakavasti.

28 Asetuksella N:o 44/2001 käyttöön otetusta järjestelmästä on todettava, että kyseisen asetuksen johdanto-osan 16 ja 17 perustelukappaleessa korostetaan jäsenvaltioiden tuomioistuimien keskinäisen luottamuksen periaatteen merkitystä tuomioistuinratkaisujen tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta, mikä edellyttää myös, ettei mainittua käsitettä tulkita suppeasti, muun muassa ”tuomion” olemassaoloa koskevien riitojen välttämiseksi.

29 Kyseistä keskinäistä luottamusta näet heikennettäisiin, jos jonkin jäsenvaltion tuomioistuin voisi kieltäytyä tunnustamasta päätöksen, jossa toisen jäsenvaltion tuomioistuin on oikeuspaikkalausekkeen perusteella todennut, ettei sillä ole toimivaltaa. Sen myöntäminen, että jonkin jäsenvaltion tuomioistuin voi kieltäytyä tunnustamasta tällaista päätöstä, olisi ristiriidassa asetuksella N:o 44/2001 käyttöön otetun järjestelmän kanssa, sillä tällaisella kieltäytymisellä voitaisiin vaarantaa kyseisen asetuksen II luvussa vahvistettujen jäsenvaltioiden tuomioistuimien välistä toimivallan jakoa koskevien sääntöjen tehokas toimivuus.

30 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 49 ja 50 kohdassa huomauttanut, myös asetuksen N:o 44/2001 33–35 artiklan säännökset ovat esteenä kyseisen asetuksen 32 artiklassa tarkoitetun ”tuomion” käsitteen suppealle tulkinnalle. Mainitun asetuksen 33 artiklassa vahvistetaan näet periaate, jonka mukaan tuomiot on tunnustettava, kun taas 34 ja 35 artiklassa säädetään kyseiseen periaatteeseen poikkeuksia, joita on siis tulkittava suppeasti. Lisäksi 35 artiklan 3 kohdassa säädetään, että tuomiojäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaa ei saa tutkia ja että toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu oikeusjärjestyksen perusteisiin.

31 On huomautettava, että ”tuomion” käsitteen suppea tulkinta johtaisi sellaisen tuomioistuimien toteuttamien toimien ryhmän käyttöön ottamiseen, jota ei ole mainittu asetuksen N:o 44/2001 34 ja 35 artiklassa tyhjentävästi luetelluissa poikkeuksissa ja johon kuuluvat sellaiset toimet, joita ei voitaisi luonnehtia mainitussa 32 artiklassa tarkoitetuiksi ”tuomioiksi” ja joita muiden jäsenvaltioiden tuomioistuimet eivät siis olisi velvollisia tunnustamaan. On todettava, että tällaisen toimien ryhmän olemassaolo, johon kuuluisivat muun muassa toimet, joilla toisen jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa, olisi ristiriidassa sen asetuksen N:o 44/2001 33–35 artiklalla käyttöön otetun järjestelmän kanssa, jolla edistetään tuomioistuinratkaisujen esteetöntä tunnustamista ja suljetaan pois sen jäsenvaltion, missä tuomion tunnustamista pyydetään, tuomioistuinten mahdollisuus tutkia tuomiojäsenvaltion tuomioistuimien toimivalta.

32 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 32 artiklaa on tulkittava siten, että se koskee myös päätöstä, jossa jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa, riippumatta siitä, miten tällainen päätös luonnehditaan toisen jäsenvaltion oikeudessa.

Kolmas kysymys

33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään, onko asetuksen N:o 44/2001 32 ja 33 artiklaa tulkittava siten, että tuomioistuinta, jossa vaaditaan sellaisen päätöksen tunnustamista, jossa toisen jäsenvaltion tuomioistuin on oikeuspaikkalausekkeen perusteella todennut, ettei sillä ole toimivaltaa, sitoo kyseisen lausekkeen pätevyyttä koskeva toteamus, joka sisältyy ratkaisun, josta on tullut lainvoimainen ja jonka mukaan kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi, perusteluihin.

34 Kuten unionin tuomioistuin on huomauttanut lainaamalla Jenardin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdystä yleissopimuksesta laatimaa selvitystä (EYVL 1979, C 59, s. 1; jäljempänä Jenardin selvitys), tunnustamisesta ”on seurattava se, että tuomioilla on sama sitovuus ja tehokkuus kuin niillä on siinä valtiossa, jossa ne on annettu” (em. asia Hoffmann, tuomion 10 kohta). Asetuksen N:o 44/2001 33 artiklan nojalla tunnustetulla ulkomaalaisella tuomiolla on siis oltava siinä valtiossa, missä tunnustamista pyydetään, lähtökohtaisesti samat vaikutukset, jotka sillä on tuomiovaltiossa (ks. vastaavasti em. asia Hoffmann, tuomion 11 kohta).

35 Kuten tämän tuomion 28 kohdassa on lisäksi huomautettu, asetuksella N:o 44/2001 käyttöön otetun järjestelmän taustalla on tuomioistuimien keskinäisen luottamuksen periaate. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 73 kohdassa huomauttanut, keskinäisen luottamuksen korkea taso on sitäkin tärkeämpää silloin, kun jäsenvaltioiden tuomioistuinten on sovellettava toimivaltaa koskevia yhteisiä sääntöjä. Tältä osin kyseiset säännöt ja tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat säännöt, jotka sisältyvät mainittuun asetukseen, eivät muodosta erillisiä ja itsenäisiä kokonaisuuksia, vaan ne liittyvät kiinteästi toisiinsa (asia C-514/10, Wolf Naturprodukte, tuomio 21.6.2012, 25 kohta). Juuri tällainen liittymäkohta yhtäältä oikeuttaa mainitun asetuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaisen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan yksinkertaistetun järjestelmän, jonka mukaan jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan lähtökohtaisesti toisissa jäsenvaltioissa, ja toisaalta johtaa saman asetuksen 35 artiklan 3 kohtaa sovellettaessa siihen, että tuomiojäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei tutkita (ks. vastaavasti lausunto 1/03, 7.2.2006, Kok., s. I-1145, 163 kohta).

36 Pääasiassa asetuksen N:o 44/2001 23 artiklaa, joka koskee tuomioistuimen toimivaltaa koskevaa sopimusta, ei tosin voida soveltaa, koska kyseisen oikeuspaikkalausekkeen mukaan toimivalta on annettu Islannin tasavallan, joka ei ole jäsenvaltio, tuomioistuimille. Kuten julkisasiamies on kuitenkin korostanut ratkaisuehdotuksensa 76 kohdassa, Luganon yleissopimuksen, jonka sopimusosapuolena Islannin tasavalta on, 23 artiklaan sisältyy kyseisen asetuksen 23 artiklaa vastaava määräys. Jos tuomiojäsenvaltion tuomioistuin on omaa toimivaltaansa tutkiessaan todennut tällaisen oikeuspaikkalausekkeen olevan pätevä, se, että sen jäsenvaltion, missä tuomion tunnustamista pyydetään, tuomioistuin tutkii uudelleen tämän saman pätevyyttä koskevan kysymyksen, olisi siis ristiriidassa keskinäistä luottamusta lainkäyttöön Euroopan unionissa koskevan periaatteen kanssa.

37 Asetuksen N:o 44/2001 36 artiklasta ilmenee lisäksi, että tuomiojäsenvaltion tuomioistuimen tuomiota ei mainitun keskinäisen luottamuksen periaatteen mukaisesti saa ”sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi”. Jenardin selvityksen (s. 46) mukaan ”se, että tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa uudelleen tutkittavaksi, on ilmaus täydellisestä luottamuksesta tuomiovaltion tuomioistuimeen; tämän luottamuksen tuomion asiaratkaisun oikeellisuuteen täytyy tietysti koskea myös sitä, että tuomioistuin on soveltanut [yhdenmukaistettuja] toimivaltasääntöjä oikein”.

38 Sen hyväksyminen, että sen jäsenvaltion, missä tunnustamista pyydetään, tuomioistuin voi pitää pätemättömänä oikeuspaikkalauseketta, jonka tuomiojäsenvaltion tuomioistuin on tunnustanut päteväksi, olisi ristiriidassa kyseisen päätöksen asiaratkaisun muuttamista koskevan kiellon kanssa etenkin olosuhteissa, joissa jälkimmäinen tuomioistuin olisi voinut todeta olevansa toimivaltainen, jos kyseistä lauseketta ei olisi ollut. Tässä tilanteessa näet jäsenvaltion, missä tunnustamista pyydetään, tuomioistuimen esittämällä tällaisella toteamuksella ei kyseenalaistettaisi pelkästään tuomiojäsenvaltion tuomioistuimen välipäätelmää oikeuspaikkalausekkeen pätevyydestä vaan myös kyseisen tuomioistuimen oman toimivaltansa epäämisestä tekemä päätös sellaisenaan.

39 Kuten julkisasiamies on huomauttanut ratkaisuehdotuksensa 82 kohdassa, tuomiojäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan tutkimisen kieltäminen merkitsee vastaavasti sen jäsenvaltion, missä tunnustamista pyydetään, tuomioistuimelle asetettua rajoitusta mahdollisuuteen tarkastaa oma toimivaltansa, koska jälkimmäistä sitoo se, mitä tuomiojäsenvaltion tuomioistuin on päättänyt. Unionin oikeuden yhtenäistä soveltamista koskeva vaatimus edellyttää, että kyseisen rajoituksen täsmällinen laajuus määritellään unionin tasolla sen sijaan, että se voisi riippua erilaisista oikeusvoimaa koskevista kansallisista säännöistä.

40 Oikeusvoiman käsite ei liity unionin oikeudessa vain kyseisen tuomioistuimen tuomion tuomiolauselmaan vaan se ulottuu sen perusteluihin, jotka ovat tuomiolauselman tarpeellinen tuki ja joita ei tämän takia voida tuomiolauselmasta erottaa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-442/03 P ja C-471/03 P, P & O European Ferries (Vizcaya) ja Diputación Foral de Vizcaya v. komissio, tuomio 1.6.2006, Kok., s. I-4845, 44 kohta ja asia C-221/10 P, Artegodan v. komissio, tuomio 19.4.2012, 87 kohta). Kun otetaan huomioon se tämän tuomion 35 kohdassa esiin tuotu seikka, että

jäsenvaltioiden tuomioistuimien soveltamat yhteiset toimivaltasäännöt perustuvat unionin oikeuteen ja erityisesti asetukseen N:o 44/2001, sekä tämän tuomion 39 kohdassa mieliin palautettu yhtenäisyyttä koskeva vaatimus, oikeusvoimaa koskeva unionin oikeuden käsite on merkityksellinen määritettäessä sellaisella päätöksellä olevia vaikutuksia, jossa jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa.

41 Päätös, jossa jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa sen vuoksi, että kyseinen lauseke on pätevä, sitoo siis muiden jäsenvaltioiden tuomioistuimia sekä sen kyseisen tuomioistuimen tekemän päätöksen osalta, jonka mukaan sillä ei ole toimivaltaa ja joka sisältyy sen päätöksen määräysosaan, että sen kyseisen lausekkeen pätevyyttä koskevan toteamuksen osalta, joka sisältyy mainitun päätöksen perusteluihin, jotka ovat määräysosan tarpeellinen tuki.

42 Tätä ratkaisua ei myöskään voida kyseenalaistaa Saksan liittotasavallan esittämällä väitteellä, joka perustuu etenkin asiassa C 420/07, Apostolides, 28.4.2009 annetun tuomion (Kok., s. I-3571) 66 kohtaan, jonka mukaan tuomiolle ei ole sitä täytäntöön pantaessa mitään syytä antaa oikeusvaikutuksia, joita sillä ei ole kyseisten jäsenvaltioiden kansallisessa oikeudessa. Sellaisten päätösten tunnustamisen osalta, joissa jäsenvaltion tuomioistuin toteaa, ettei sillä ole toimivaltaa asetuksen N:o 44/2001 nojalla, ja jotka annetaan, kuten tämän tuomion 35 kohdassa on huomautettu, unionin oikeudessa vahvistettujen toimivaltaa koskevien yhteisten sääntöjen nojalla, noudatetaan näet omaa järjestelmää, sellaisena kuin se on kuvattu tämän tuomion 39–41 kohdassa.

43 Kaiken edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 32 ja 33 artiklaa on tulkittava siten, että tuomioistuinta, jossa vaaditaan sellaisen päätöksen tunnustamista, jossa toisen jäsenvaltion tuomioistuin on oikeuspaikkalausekkeen perusteella todennut, ettei sillä ole toimivaltaa, sitoo kyseisen lausekkeen pätevyyttä koskeva toteamus, joka sisältyy ratkaisun, josta on tullut lainvoimainen ja jonka mukaan kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi, perusteluihin.

Oikeudenkäyntikulut

44 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 32 artiklaa on tulkittava siten, että se koskee myös päätöstä, jossa jäsenvaltion tuomioistuin toteaa oikeuspaikkalausekkeen perusteella, ettei sillä ole toimivaltaa, riippumatta siitä, miten tällainen päätös luonnehditaan toisen jäsenvaltion oikeudessa.**

2) **Asetuksen N:o 44/2001 32 ja 33 artiklaa on tulkittava siten, että tuomioistuinta, jossa vaaditaan sellaisen päätöksen tunnustamista, jossa toisen jäsenvaltion tuomioistuin on oikeuspaikkalausekkeen perusteella todennut, ettei sillä ole toimivaltaa, sitoo kyseisen lausekkeen pätevyyttä koskeva toteamus, joka sisältyy ratkaisun, josta on tullut lainvoimainen ja jonka mukaan kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi, perusteluihin.**

Allekirjoitukset